

ЕВРОПЕЙСКИ КОНСУЛТАНТ

2/8

Образование

пазар на труда и заплати

данъци за бизнеса

институциите в европейския съюз

еврофондове

данъци за граждани

образование

либерализация и конкурентноспособност

развитие на селските райони, земеделието и хВП

БТК

*Нашите клиенти усвоиха над 170 000 000 лв
с инвестиционните си проекти по
предприсъединителните
фондове на ЕС*

*Нови
възможности
за:*

*Земеделието
Индустрията
Регионалното
развитие*

*от Европейските
фондове*

Cibola^E

Ние знаем как ...

София 1113, ул. "Райко Алексиев" 46А, тел./факс: 02/ 971 29 22
<http://www.cibolabg.com>; e-mail: info@cibolabg.com

Образованието в Европейския съюз

Къде в Европейския Съюз ще мога да уча?

Колко ще ми струва?

Какви документи трябва да имам?

Ще има ли студенти от ЕС в българските университети?

Българската диплома отваря ли за мен европейския пазар на труда?

**Авторски
колектив
на Сибола**

Отговорите на всички тези, а и много други въпроси за образованието в ЕС ще намерите **на следващите страници във втора книжка на вашия „Европейски консултант“**, разработен от „Дневник“ и „Сибола“.

Очаквайте **на 31 януари** третата книжка – **„Пазар на труда“**.

Образованието в Европейския съюз

I. ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОЛИТИКА НА ЕС

1. Цели на политиката на ЕС

От сключването през 1992 година на Договора от Маастрихт за Европейския съюз образованието и обучението са сред задачите на Общността. Европейският съюз се концентрира особено върху програми за действия.

В областта на образованието страните - членки на ЕС, са запазили своя суверенитет по отношение на финансирането му и носят отговорност за съдържанието на обучението и за оформянето на образователните си системи.

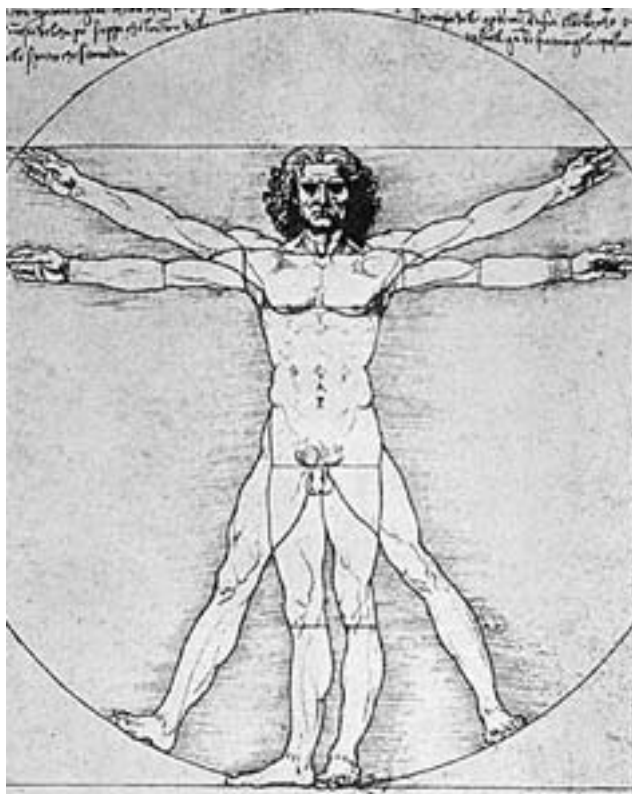
При общото образование ЕС си поставя следните основни задачи:

- ❖ Да подкрепя сътрудничеството между държавите-членки.
- ❖ Да съдейства за изучаването на езиците на ЕС.

Европейският съюз поощрява и мобилността на младите и учащите се чрез признаване на дипломите, сътрудничество между образователните институции и обмяна на опит за европейските проблеми в областта на образованието.

Целите, към които се стреми ЕС през 2010 г.

- ❖ Поне 85% от 22 годишните хора да имат завършено поне средно образование; не повече от 10% от хората на възраст 18-24 години да са напуснали училище преди завършване или на поне средно образование, или на професионална квалификация, или на друга квалификация
- ❖ Общият брой на завършилите природно-математическа или техническа дисциплина да се увеличи с 15%, като се намали половото неравенство
- ❖ Общият брой на 15-годишните с ниски четивна грамотност да се намали с поне 20% в сравнение с нивото от 2000 г.
- ❖ Средното ниво на участие в обучение на хората на възраст от 25 до 64 години да бъде 12.5%.

2. Инструменти

Инструментите на ЕС, с които се стреми да постигне заложените цели, са директиви, решения, програми за действия (напр. програма „Сократ“ и програма „Леонардо да Винчи“), проекти в рамките на социалните и структурните фондове на ЕС. Важна част от процеса е и подписаната и от България Съвместна декларация за европейско пространство на висшето образование (известна още като Болонската декларация). Тя е първата стъпка към постигане на конвергенцията и

Основни насоки на Болонската декларация

Възприемане на разбираема и съпоставима система на висшето образование, с цел повишаване на конкурентоспособността на европейското висше образование. Въвеждане на система от образователни кредити, подобна на ЕКТС (Европейската кредитна трансферна система) като средство за засилване на студентската мобилност. Кредити могат да се получават и извън системата на висшето образование, в това число и в системи за учене през целия живот, в случай че тези кредити се признават от съответните приемащи висши училища. Засилване мобилността чрез достъп до образование и обучение и свързани с тях дейности за студентите. Признание в Европа на периодите на обучение, преподаване и подготовка на преподавателите, без да се оцеляват техните права. Засилване на сътрудничеството в областта на оценяването на качеството и разработване на съпоставими критерии и методологии.

сравними квалификации във висшето образование.

Паралелно с това в момента се разработва европейска система за прехвърляне на образователни кредити и за улесняване на взаимното признаване на професионалните квалификации.

3. Органи на ЕС

Европейският съвет, състоящ се от правителствените и държавните ръководители на държавите членки, е органът, даващ насоките за действие на съюза в областта на образованието. Съветът на Европейския съюз (СЕС) като съвет на европейските министри на образованието, младежта и културата, с подкрепата на Икономическия и социален комитет и на Комитета на регионите работи по въпросите на общото и професионалното образование.

Европейската комисия има законодател-

на инициатива и изпълнява решенията на Съвета на Европейския съюз. В рамките на комисията отговорна за това е Генерална дирекция „Общо и професионално образование и младеж“. Центърът за подпомагане на професионалното обучение (Седефон) в Солун пък съветва Европейската комисия по въпроси на професионалното обучение и осъществява мерките на ЕС в тази област.

Полезно е да знаете

Всеки българин има същите права в дадена страна - членка на ЕС, в сферата на образованието както гражданите на тази страна. В тази група се включват всички 27 членки на ЕС. В резултат на двустранни спогодби и сътрудничество тези права практически важат и за страните от Европейската икономическа зона. Ето защо към споменатите държави на практика могат да се прибавят Исландия, Норвегия и Лихтенщайн.

II. СИСТЕМИ НА ОБРАЗОВАНИЕТО В ЕС - ТЕНДЕНЦИИ И СЪПОСТАВИМОСТ НА УСТАНОВЕНИТЕ ПРАКТИКИ

1. Начално, основно и средно образование

А. Начално образование

Задължителният срок на начално, основно и средно образование е около 10 години. В повечето държави единственият критерий за начално образование е възрастта (5 или 6 навършени години).

Съдържанието на учебните планове включва приблизително едни и същи предмети, но броят часове за всеки от тях се различава значително. В някои държави самите училища имат значителна автономия при определянето на броя часове по отделните предмети.

С изключение на чуждестранните езици, информационни технологии и религия, учебните планове за началното образование в ЕС имат приблизително еднакво съдържание – съответния национален език и граматика, математика, изкуства и спорт.

Полезно е да знаете

Често единственото изискване за записване в начално училище е да се докаже постоянното пребиваване на детето и неговото семейство на територията на съответната област/регион.

Б. Основно образование

В учебните планове на страните от ЕС основното образование включва повече

предмети с по-равномерно разпределение на часовете. Обръща се по-голямо внимание на природните науки, социалните науки и чуждестранни езици.

Полезно е да знаете

За прием в училище през периода на основното образование обикновено може да се изиска успешно полагане на изпит по конспект за съответния тип училище, както и изпит по езика, на който се провежда обучението.

Допускането до основно образование в повечето държави става въз основа на успешно завършване на началното образование. В 12 държави (Чехия, Дания, Естония, Латвия, Унгария, Португалия, Словения, Словакия, Финландия, Швеция, Исландия и Норвегия) основното образование следва началното без преход или допълнителни изисквания. В някои държави (Белгия, Гърция, Италия, Кипър, Полша) е необходимо получаването на документ (сертификат) за завършено начално образование.

Обикновено около 15-ата си годишна учениците трябва да изберат определена форма на средно образование.

В. Средно образование

Обикновено края на задължителното образование съвпада с края на основното образование. В някои държави-членки обаче (Белгия, Франция, Ирландия, Италия, Холандия, Австрия, Словакия, Великобритания и България) преходът към средно образование се прави няколко години преди края на задължителното по

закон образование.

Системите на средното образование в държавите от ЕС са два основни типа, независимо от различията – общообразователни учебни програми, подготвящи учениците за по-високи степени на образование и професионални образователни програми, насочени към създаване на професионални знания и умения и едновременно с това – подготовка за по-високи образователни степени.

Средното образование завършва в повечето държави-членки с документ (сертификат), удостоверяващ успеха по отделните учебни дисциплини. В редица държави този сертификат включва и оценка от зрелостен (държавен) изпит по определени учебни дисциплини. Изпитът може да бъде писмен и/или устен.

Полезно е да знаете

Приемът в специализирани средни училища в държавите от ЕС често се извършва на конкурсен принцип въз основа на проверка на знанията на ученика с тестове и изпити и оценките от основното образование. Изискванията са изключително разнообразни и поради това е необходимо да се запознаете с условията за конкретния вид училище в съответната страна от ЕС на интернет адрес www.ec.europa.eu/ploteus. В допълнение може да се наложи полагането на приравнителни изпити по отделни учебни дисциплини. За повече информация и съдействие за признаване на български документи за завършена образователна степен можете да се обърнете към Сектор „Легализация на документи за образование“ към МОН: Началник - Ваня Маринова, тел. 02/9217 651, e-mail: v.marinova@dmnedu.government.bg

3. Висше образование

България е сред 29-те страни, които на 19 юни 1999 г. подписват в Болоня Съвместната декларация за европейско пространство на висшето образование, която дава началото на т.нар. Болонски процес. Целта е да се въведат два основни цикъла във висшето образование, като достъпът до втория цикъл изисква успешно завършване на първия цикъл, както и всички документи за удостоверение на завършената образователна степен да бъдат унифицирани.

Само няколко страни в Европа са запазили свободен достъп до програмите за обучение във висшето образование. Много малко са страните, в които дипломата за завършено средно образование е достатъчна за прием във висше училище. В повечето европейски страни се прилагат различни системи за подбор за достъп във висшите училища.

Пример от практиката

Във Великобритания общият брой студенти се определя на национално ниво, но университетите и колежите сами определят критериите за прием на студенти. Кандидатите могат да кандидатстват в максимум 6 университети или колежи чрез агенцията Universities and Colleges Admissions Service (UCAS), която администрира процеса.

Най-търсените специалности в Европа са икономика, право и други социални науки. През 2002 г. над 25% от дипломираните висшестни са завършили тези специалности.

Системите на висше образование в ЕС включват два основни цикъла: бакалавър и магистър. Последните страни, които започнаха да въвеждат постепенно системата от два цикъла през 2005 г., са Унгария и Португалия. Тази структура се прилага за почти всички специалности, с изключение на медицината и сродните области.

Срокът на обучение за бакалаври се движи в границата 3 до 3.5 години (180 до 210 образователни кредита), като срокът от 4 години се счита за изключение. Срокът за подготовка на магистри е в границите от 1.5 до 2 години (90 до 120 кредита) и като изключение се възприема обучение на магистри с продължителност една година.

За обучение в докторантура най-често се изисква образователна степен на ниво магистър. В някои случаи кандидатите за докторантура трябва да отговарят и на други изисквания, определени от обучаващите институции. В 6 страни членки (Кипър, Германия, Гърция, Ирландия, Словения и Великобритания) е възможно при определени условия приетелите на дипломи за бакалавър

да постъпят в програмите за докторантура. Продължителността на докторантурата обикновено е 3 години, но в Австрия, Лихтенщайн, Словения и Испа-

ния тя може да бъде 2 години. В Кипър продължителността може да бъде до 8 години.

Ограничаване на броя на местата във висшите училища (държавни и субсидирани от държавата), 2002/03

- Ограничаване на местата с пряк контрол
- Подбор на ниво институция (в зависимост от капацитета или национални критерии)
- Свободен достъп до повечето специалности

III. ОЦЕНЯВАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО В ЕС

В повечето страни оценяването на образованието се осъществява чрез обединяване на двата подхода – вътрешно и външно оценяване. По този начин студентите често участват в оценяването на качеството на образованието, което получават.

В повечето страни е създаден национален орган за оценяване или акредитация. При външното оценяване на висшите училища една трета от всички страни привличат външни експерти (национални или чужди), студенти, както и специалисти от страна на работодателите. Вътрешното оценяване се прилага все по-често. В редица случаи то служи за основа на външното оценяване, като студентите също участват под една или друга форма. В 11 страни студентите участват както във вътрешното, така и във външното оценяване и имат свои представители в националния орган, отговарящ за координиране на оценяването.

През 2002/03 учебна година над 10 европейски страни са провели външно оценяване въз основа на списък от критерии, разработен на централно ниво. В някои страни като Чехия, Холандия, Португалия, Швеция, Исландия и Обединеното кралство резултатите от това оценяване са публикувани.

IV. КОИ СА НАЙ-ДОБРИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ В ЕС?

Класациите, правени от реномирани институции, са едни от най-разпространените критерии за качество на образованието в даден университет. Относителният брой и съответно места на университетите от дадена страна в класациите дават облика на нивото на висше образование в държавата.

През 2003 г. Европейската комисия прави проучване и оценка на най-добрите университети в страните членки в ЕС. Тогава държавите в ЕС са 15 и не се включват учебните заведения в 10-те новоприсъединили се страни през 2004 г.

Университетите са оценени по няколко критерия, които са признати в научната област – брой публикации, брой научни цитати, оценка на влиянието на цитатите (импакт фактор).

Във всяка една страна от ЕС-15 (без Люксембург) е избран университетът, който е на първо място според дадените показатели.

Най-добрите университети в ЕС-15 според зададените критерии

Брой публикации	Брой цитати	Импакт фактор
University of London	University of London	University of Cambridge
Univ. Paris 6	Karolinska Inst.	Eindhoven Univ. Techno
University of Milan	Univ. Paris 6	Tech. Univ. Munich
Lund University	Leiden University	University of Strasbourg 1
Munich University	Munich University	University of Helsinki
Utrecht University	University of Milan	Univ. Cath. Louvain
University of Helsinki	University of Helsinki	Tech. Univ. Denmark
University of Vienna	Kath. Univ. Leuven	Karolinska Inst.
Kath. Univ. Leuven	University of Copenhagen	University of Dublin
University of Copenhagen	University of Vienna	Univ. Padua/Univ. Florence
University of Barcelona	University of Barcelona	University of Innsbruck
University of Athens	Natl. University Ireland	Autonomous Univ. Madrid
Natl. University Ireland	University of Athens	University of Lisbon
Tech. University of Lisbon	Tech. University of Lisbon	Natl. Tech. Univ. Athens

Източник: Европейската комисия, Third European Report on S&T Indicators, 2003

Класацията на Financial Times за магистърските програми по бизнес администрация (MBA) в Европа (2005 г.)

Ранкинг	Университет	Страна
1	London Business School	Великобритания
2	INSEAD	Франция/Сингапур
3	IESE Business School	Испания
4	IMD	Швейцария*
5	Instituto de Empresa	Испания
6	Saïd (University of Oxford)	Великобритания
7	Rotterdam School of Management	Холандия
8	ESSADE Business School	Испания
9	HEC	Франция
10	Lancaster University Management School	Великобритания
11	SDA Bocconi	Италия
=	Judge (University of Cambridge)	Великобритания
13	Manchester Business School	Великобритания
14	Tanaka (Imperial College London)	Великобритания
=	Warwick Business School	Великобритания
16	Cranfield School of Management	Великобритания
17	Cass / City Business School	Великобритания
18	Bradford School of Management / Nimbac	Великобритания/ Холандия/ Германия
19	University College of Dublin: Smurfit	Ирландия
20	Solvay Business School	Белгия

Защо университетите в САЩ превъзхождат университетите в ЕС в класациите?

В класацията на списание Newsweek на

най-добрите университети в света през 2006 г. едва осем университета в челните топ 50 са от страни членки на ЕС: седем от Великобритания и един от Франция.

Класация на най-добрите университети в ЕС и тяхното място в световната класация на списание Newsweek през 2006 г.

Университет	Място в топ 100	Страна
University of Cambridge	6	Англия
Oxford University	8	Англия
Imperial College London	17	Англия
University College London	25	Англия
London School of Economics	34	Англия
Ecole Polytechnique	43	Франция
University of Edinburgh	47	Шотландия
University of Bristol	49	Англия
Utrecht University	52	Холандия
University of Manchester	58	Англия
Wageningen University	61	Холандия
University of Munich	63	Германия
University of Sheffield	70	Англия
University of Vienna	72	Австрия
University of Nottingham	74	Англия
Lund University	76	Швеция
Ecole Normale Super Paris	79	Франция
Technical University of Munich	81	Германия
Leiden University	83	Холандия
King's College London	85	Англия
University of Birmingham	87	Англия
Uppsala University	88	Швеция
University of Amsterdam	89	Холандия
University of Heidelberg	90	Германия
University of Leuven	92	Белгия
University of Newcastle	97	Англия
Innsbruck University	98	Австрия
Sussex University	100	Англия

Същото показва и изследване на списание „Икономист“, публикувано през септември 2005 г. Според него европейските университети значително изостават от американските. В топ 20 на най-добрите университети в света едва три от тях не са американски, два са от Европа – Великобритания, и един е от Япония.

Редица изследвания показват, че в САЩ университетите са по-гъвкави от европейските и програмите им са обърнати

към съвременните тенденции. Това се дължи на сравнително по-малката им зависимост от държавата. Голяма част от американските университети са частни и получават финансови ресурси от различни източници, включително и от студентски такси, дарения и други форми на спонсориране от бизнеса. Именно това им позволява да бъдат далече по-независими и свободни от европейските висши институти, повечето от които се ръководят от държавни чиновници.

В състезанието между най-престижните американски университети и Оксфорд и Кеймбридж засега британските висши училища изостават

V. ПРАВА НА БЪЛГАРСКИТЕ СТУДЕНТИ В ЕС

1. Прием на българи в университетите в ЕС

Присъединяването на България в ЕС налага промяна в цялостната процедура за кандидатстване и в документите, които българските студенти трябва да представят. Отпада изискването за наличие на студентски визи за българите, но остава необходимостта от заверка и легализиране на дипломите за придобито образование (средно, бакалавър и др.).

Полезно е да знаете

За повече информация посетете интернет сайта на Европейската мрежа на информационните центрове (European Network of Information Centres - ENIC) на следния адрес: www.enic-naric.net

На този сайт може да се намери подробна информация за всяка една от европейските страни и за спецификата на образователната система, както и процедури, свързани с легализиране и представяне пред чужди институции на образователните документи.

По-важни промени след 1 януари 2007 г.:

❖ Отпада визовия режим за българи при следване в страна членка на ЕС. Това е тежка процедура, която в някои европейски страни отнема много време и усилия.

❖ Либерализиране на режима за следване на българи в европейските университети.

❖ Поевтиняване на таксите за обучение в страни, в които има различни такси за студенти от ЕС и от други страни (напр. в Холандия, Великобритания, Гърция и т.н.).

❖ Безплатно образование в някои от страните в ЕС.

❖ Възможност за получаване на бакалавърска или магистърска степен, които са валидни само за кандидати от страните от ЕС.

❖ Удължаване сроковете за кандидатстване и увеличаване броя на университетите и специалностите, в които може да се кандидатства за даден семестър.

❖ Българските кандидати ще могат да ползват и стипендии на държавните университети, част от които получават субсидии от структурните фондове на ЕС.

❖ Предоставяне на възможности за теглене на кредит за обучение в страната, в която следват.

След 1 януари 2007 г. българските граждани ще кандидатстват със статута на студенти от Европейския съюз, в резултат на което за нас ще важат и по-къс-

ните срокове за кандидатстване. Тази промяна оказва най-силно влияние върху специалностите на английски език, тъй като след 1 януари възможните университети, в които може да се подават документи за кандидатстване, са значително повече. Досега ранната дата на кандидатстване беше проблем при кандидатстване в някои страни поради късното получаване на дипломата за средно образование в България. Положителни промени ще настъпят и при кандидатстването в Германия с немски език, тъй като отделни университети имат различни срокове за кандидати от страните от ЕС и тези извън съюза.

Университетите в Европа приемат по два пъти в годината - през януари и през септември. За кандидатстване за бакалавърските програми е нужна диплома за завършено средно образование, както и издържани изпити по съответния език, на който се преподава в страната. За английски език това са TOEFL и IELTS. Повечето висши училища във Великобритания и Холандия изискват от кандидатите да имат над 61 точки на TOEFL и над 5.0 точки на IELTS.

2. Разходи и такси за обучение

Таксите варират не само от страна на страна, но и според формата на собственост на университета (държавен или частен), специалностите, които се изучават, мястото, в което се намира, и специфичните условия, които зависят

от конкретната политика на учебното заведение, ако решенията се взимат децентрализирано – на ниво образователно-институция.

В някои страни няма такси за обучение и студентите дължат само регистрационни такси.

Висшето образование в **Швеция** е безплатно (дължат се само регистрационни такси) и се кандидатства на базата на диплома за средно образование и полагане на изпит по шведски, ако знаете езика. В случай че не знаете езика, има ограничен брой места в университетите, в които през първата подготвителна година се изучава шведски език. В края на годината се полага изпит и ако се мине, студентът може да продължи обучението си в Швеция (за повече информация за следването в Швеция посетете следния адрес: www.studyinsweden.se).

Висшето образование в **Дания** също е безплатно.

Във **Финландия** също не се дължат такси за обучение. Студентите са длъжни да платят само регистрационни такси. Има възможности и за получаване на грантове и стипендии за престоя им.

Висшите училища в **Германия** са автономни и те сами определят критериите и изискванията си за прием на студенти. Университетите имат административни такси – от 100 до 550 евро

на година, и те зависят от това в коя провинция се намира университетът. Месечната издръжка, включваща храна, квартира и здравна осигуровка, варира от 500 до 650 евро в зависимост от града, в който се намирате.

Образованието в университетите в **Гърция** е безплатно само за гърци. За студенти от страни членки на ЕС, образованието в техническите университети е безплатно, а в другите университети гражданите на ЕС плащат половината от таксите, които дължат чуждестранните студенти от трети страни.

В **Ирландия** също не се дължат такси за обучение във висшите учебни заведения.

Таксите за висшето образование в **Австрия** са 363.36 евро на семестър за австрийци и граждани на ЕС, а за чуждестранни студенти от трети страни - 726.72 евро на семестър.

Таксите за бакалавърски степени в държавните университети в **Кипър** варират от 1000 до 2500 на година за граждани на ЕС. Гражданите на Кипър не плащат такси за обучение. За студентите от трети страни таксите са около 4000 на година. В частните училища таксите са между 1500 до 3500 за една академична година. За магистърските програми таксите варират между 4500 и 8500 на година.

В **Естония** таксите в различните университети са различни. В ограничен брой

случаи може да бъдат заети позиции, при които обучението на студентите се покрива от държавния бюджет.

Във **Франция** се дължат такси за обучение, като изключение правят само тези студенти, които получават грантове от френското правителство (например студенти по програма „Еразмус“). Към таксите трябва да се прибавят и различни други разходи като здравна застраховка и социално осигуряване, които са задължителни, или членски такси за спортни клубове и асоциации, които са доброволни. Всяка година министерството на образованието определя чрез нормативен акт размера на таксите в държавните университети. Таксите варират значително между държавни и частни висши заведения. Разходите, които включват таксите за обучение и другите задължителни административни такси и застраховки, са минимум 6000 евро на година.

Таксите в **Италия** варират в зависимост от учебното заведение и доходите на член от семейството. Студентите дължат и регионални такси.

Таксите за обучение в **Испания** варират в зависимост от региона, в който се намира университетът, и от специфичните изисквания и регламенти на местното или националното законодателство. Близо два пъти по-евтино ще стане обучението за българи в Англия и Холандия след присъединяването към Европейския съюз.

След 1 януари бакалавърските програми в университетите във Великобритания ще излизат по около 3000 паунда годишно. Обучението за магистърска степен е значително по-скъпо. Магистратурата във **Великобритания** може да струва между 3000 и 13 000 британски паунда. Най-скъпи са бизнес магистратурите (МВА), които достигат до 20 000 паунда на година.

Българските студенти в Холандия ще плащат по 1500 евро на година, докато следват в бакалавърски програми. В **холандските** университети магистрите плащат от 1500 до 16 000 евро за два семестъра в зависимост от специалността и университета. Скъпи са магистратурите по бизнес администрация (МВА), докато магистърската степен от типа Master of Science е около 1500 евро на година.

3. Финансиране на обучението

Пример от практиката

Българските студенти ще имат възможността да получават кредити за следването си в британски университети. Заемите ще се изплащат след завършването на образованието и когато студентите си намерят добре платена работа. Българите ще могат да ползват и т. нар. заемни фондове. Тези организации отпускат заеми на студенти, които се изплащат след завършване на образованието и със започване на професионална реализация.

Ще могат ли българските студенти да работят в ЕС, докато следват?

Поледно да знаете

Правилата относно временната заетост на студентите се различават в отделните държави. Повече информация за правилата в отделните държави по отношение на български граждани можете да получите на Интернет адрес: ec.europa.eu/eures.

От 1 януари разрешителни за работа няма да са необходими за българските студенти и българите със собствен бизнес във Великобритания. От 1 януари отпадат визите за Великобритания и всеки българин може да пребивава до три месеца в Обединеното кралство. Дотам ще може да се пътува с валиден паспорт или валидна национална лична карта. Студентите във **Великобритания** ще могат да работят до 20 часа седмично. В определени случаи британските работодатели могат да наемат висококвалифицирани работници, които трябва да докажат какво са завършили, да имат предходен опит и определен доход. Работодателят, който ги наема, трябва да докаже, че на местния пазар няма специалистите, които той търси.

Студентите в **Германия** имат право на работа 90 дни в годината или 180 дни на половин работен ден. Всяка друга нелегална работа се наказва и може да доведе до прекъсване на следването.

На студентите в Шууиенколез и на студентите, посещаващи езикови курсове, не се разрешава да работят по време на учебния процес. Те могат да работят само и единствено през ваканциите само чрез разрешение от Агенцията по труда.

Влизането на България в ЕС дава на българите права като граждани на ЕС, които се изразяват в равнопоставеност и право на пребиваване в страната, в която българите са избрали да учат.

4. Равнопоставеност

На практика това означава, че приемащата страна трябва да се отнася към всеки ученик, студент или обучаващ се при същите условия както гражданите на тази страна. Таксите не могат да се различават на основание националност и ако гражданите ползват безплатно образование или субсидирано от държавата, което значи, че таксите за обучение са ниски, същите условия вече важат и за българите.

Това не означава, че учащите се лишават от възможността да получат стипендии, предназначени за чуждестранни студенти или учени, които да покриват разходите им за престой или таксите за обучение. Няма ограничение на ЕС да не се отпускат стипендии или друга форма на подпомагане на международни студенти. Някои стипендии в университети и институти в страни от ЕС се отнасят

само за граждани извън ЕС.

Условията за прием на ученици, студенти и учени в образователните институции се различават в различните страни-членки. Понякога условието за владеене на националния език е задължително за продължаване на образованието, което се доказва чрез полагане на тест. Тези условия отново зависят от националното законодателство на страните и установените практики. Въпреки тези специфики и изисквания достъп до образование не може да бъде отказан на базата на националност.

Полезно е да знаете

За да се предпазите от неочаквани и неприятни изненади, проучете предварително страната, в която искате да продължите образованието си – като се свържете директно с образователната институция или отговорното министерство или информационен образователен център.

5. Право на пребиване

За да учите в друга страна членка на ЕС, за период по-малък от 3 месеца (например с цел да преминете курс за квалификация или езиков курс), всичко, от което имате нужда, е валидна лична карта или паспорт. В някои страни членки е необходимо да се регистрирате в местните власти.

Полезно е да знаете

Ако имате желание да учите в страна-членка на ЕС, различна от България, за повече от три месеца, е необходимо да отговаряте на следните изисквания:

- ❖ Да бъдете записани в учебно заведение.
- ❖ Да бъдете здравно осигурени или да имате здравна застраховка.
- ❖ Да декларирате, че имате достатъчно средства за престоя си и за престоя на семейството си. Имайте предвид, че не може да бъдете задължени да доказвате чрез документи, че финансовото ви състояние отговаря на предварително определен размер.

В случай че отговаряте на тези условия, властите ще ви издадат разрешение за пребиване като гражданин на ЕС, което ще бъде валидно за времетраенето на курса ви. Ако обучението продължава повече от една година, разрешителното за пребиваване трябва да се подновява всяка година. Членовете на семейството ви също имат правото на престой в страната, в която сте избрали да учите. В случай че периодът на престой е по-дълъг от 3 месеца, е необходимо да бъдете здравно осигурени или да си направите здравна застраховка. Приемачата страна си запазва правото да изисква визи за членове от семейството, които не са граждани на ЕС. Визата е безплатна и следва да се получава при улеснен режим.

6. Академично и професионално признаване на дипломи и периоди на обучение

Академично признаване на дипломи означава, че една страна членка приема диплома, издадена от друга страна членка, за валиден образователен ценз, който предоставя правото да се продължи обучението или да се започне работа. Това е важен аспект от мобилността на студентите и учениците. Европейската комисия обаче не е ангажирана с изготвянето на общи правила, които да задължават взаимното признаване на квалификациите между страните членки. Отделните държави са отговорни за съдържанието и структурата на техните образователни системи и имат автономност в тази област.

Полезно е да знаете

За повече информация се обръщайте към информационните центрове на мрежата за национално академично признаване на дипломи (NARIC). Тези центрове съществуват във всяка страна и си съдействат чрез обмяна на информация, която е важна за студентите, които учат в чужбина. Страницата на информационния център е следната: http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/agenar_en.html.

Какво е академично признаване на обучение?

Има три нива на признаване на обучението:

- ❖ признаване на квалификациите и трудовия стаж, което позволява да се започне или продължи висше образование;
- ❖ признаване на кратки периоди на обучение във връзка с мобилността на студентите. Инструментите за постигане на тази цел са образователните кредити за трансфер (ECTS);
- ❖ признаване на цели дипломи. За целта се издава специален документ по образец, който представлява приложение към дипломата и се издава безплатно на студента при поискване.

Полезно е да знаете

Вие можете да получите Европейско приложение към вашата диплома за завършено висше образование по ECTS, което да удостоверява положените от вас изпити и получените кредити.

изучавани в рамките на определена учебна програма. Признаването на дипломите е по-широк подход, който се отнася до цяло образователно ниво на обучаващия се.

В повечето случаи се признава диплома или придобита квалификационна степен, но може да се приложи и за период на обучение (напр. в рамките на програма за мобилност на студентите - „Еразмус“). Чрез признаване на диплома се получава правото да се продължи образованието или да се започне работа.

Ако сте студент на програма „Сократ“ или „Еразмус“, вашият университет трябва да признае периода на обучение в чуждата страна като интегрална част от вашето обучение, която замества същия период във вашия университет дори когато съдържанието на програмите се различава. Изпитите, които сте взели, също трябва да се признаят. По програма „Еразмус“ много европейски университети ще приложат кредитната система, която улеснява признаването на курсове и улеснява мобилността на студентите.

7. Социално осигуряване

Съществува разлика между еквивалентност и признаване на дипломи. Еквивалентността на дипломите означава, че е направено подробно сравнение между отделните предмети и тяхното съдържание, които са били

Ако учите в друга страна членка, правилата на Общността ви предоставят определена степен на социална и здравна защита при определени условия. Студентите или учениците трябва да

бъдат граждани на страна членка и да бъдат социално осигурени в страна членка - това може да бъде както родната им страна, така и страната, в която се обучават. Те може да се осигуряват сами, да попадат в специален режим на осигуряване на обучаващи се или да ги осигуряват техни роднини.

Ако живеете в страна членка, в която учите, вие получавате правото на безплатно здравно обслужване на всички видове болести и при всички условия, които са валидни в съответното национално законодателство. За да се възползвате от това право, трябва да попълните някои формалности. Това са формуляр E 106 (Form E 106), ако сте лично осигурени, или формуляр E 109 (Form E 109), ако ви осигурява член на семейството. Този формуляр се получава от офиса на социалното осигуряване, където сте записани, и трябва да се представи на здравноосигурителната институция, където учите.

Ако пребивавате за кратко време в страна членка, в която учите, отново имате право да се възползвате от здравното обслужване на здравната система в страната, като се вземе предвид периодът ви на престой. Ще ви бъде поискана Европейска здравна карта или еквивалентен документ. Трябва да се сдобиеете с такава карта, преди да пътувате, и да я представите на институцията, която се занимава със здравното осигуряване. В случай че не сте здравно осигурен,

може да се изисква от вас да си направите частна здравна застраховка.

8. Специални условия за изследователи

Всеки изследовател в ЕС има правото да се обучава и да се възползва от възможностите за финансиране на обучението и престоя си в друга страна от ЕС чрез получаване на стипендии, грантове и други национални схеми и инструменти на общността. Забранена е дискриминацията на национална основа. Програма за обучение и мобилност на изследователи (The Training and Mobility of Researchers) предлага тези възможности за страните членки и трети страни, които са погисани споразумения с ЕС.

В зависимост от националното законодателство и статуса на изследователите (докторанти, пост докторанти, изследователи) договорите с изследователите могат да бъдат различни видове:

- ❖ Грантове за изследователска работа – прилагат се правилата, които важат за студенти.
- ❖ Срочни трудови договори – прилагат се правилата, които важат за трудови договори.
- ❖ Граждански договори – прилагат се правилата, които важат за самонаетни лица.

Полезно е да знаете

Повече относно възможностите за стипендии и грантове, отворени работни позиции и конкретни въпроси, свързани със статута на изследователите в страните членки и възможностите за кариера, можете да научите от портала за европейски научни изследвания: <http://europa.eu/eracareers>

Във всички случаи грантовете и стипендиите за изследователи се считат за доход и се прилагат правилата за социално и здравно осигуряване, които важат за всяка страна членка.

Данъчното облагане на доходите се базира на правила и двустранни спогодби, чрез които се цели двойното данъчно облагане. Целта е доходите на изследователя да не се облагат с данък върху доходите на физическите лица в две страни – в страната гост и в родината.

VI. КАК ЩЕ СЕ ОТРАЗИ ЧЛЕНСТВОТО В ЕС НА БЪЛГАРСКАТА СИСТЕМА ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ?

Страните членки от ЕС, запазват автономия по отношение на политиката в областта на образованието – начина на финансиране на образователните институции, съдържанието на програми-

те, разпределение на отговорностите на национално и на ниво учебно заведение. Не се очаква промяна в процедурите по прием в българските университети, които да бъдат продукувани от изисквания на ЕК. Засилването на конкуренцията за студенти обаче ще се отрази пряко върху българските висши учебни заведения.

Членството на страната в ЕС ще облекчи условията за откриване на филиал на чуждестранен университет от ЕС в България. До миналата година филиал на чуждестранен университет можеше да съществува само ако има споразумение и спогодба за сътрудничество с българско висше училище. След 1 януари 2007 г. университети от ЕС ще могат свободно да отварят филиали в страната и да издават дипломи с техните печати, без да се договарят с български университети.

В българските университети се очаква да се увеличи броят на чуждестранните студенти от страни членки на ЕС, тъй като таксите за тях също рязко намаляват и ще се изравнят с таксите, които плащат българските граждани, за да се обучават във висшите учебни заведения. Таксите за чуждестранни граждани в българските университети варират между 1500 и 6000 лв. на година в зависимост от специалността и университетата.

VII. ПРОГРАМИ НА ЕС ЗА ОБРАЗОВАНИЕТО

Европейската комисия поддържа своите дейности в сферата на образованието и обучението с разнообразни програми за финансиране. Това са механизми, които предоставят техническа подкрепа и пари на организации, институции или частни лица за участие в проекти из целия ЕС, а и извън него.

Полезно е да знаете

Програмите, администрирани от Европейската комисия, се различават от оперативните програми по структурните фондове. Тук в много от случаите се кандидатства директно пред Европейската комисия; проектите трябва да се подготвят на английски език.

1. Програма за учене през целия живот

Програмата за учене през целия живот е водещата европейска програма в областта на образованието и обучението. За първи път една-единствена програма покрива възможностите за обучение от детство до късна възраст. Тя покрива периода 2007-2013 и е наследница на програмите „Сократ“, Leonardo Da Vinci и eLearning. Бюджетът ѝ е 7 млрд. евро, насочени за дейности, които насърчават размяна, сътрудничество и мобилност.

Полезно е да знаете

Повече информация за програмата можете да получите на интернет адрес: ec.europa.eu/education/programmes/programmes_en.html, както и от Центъра за развитие на човешките ресурси към МОН:

Адрес: ул. „Граф Игнатиев“ 15, ет. 4
София 1000
тел.: (+359 2) 9155 010
факс: (+359 2) 9155 049
E-mail: hrdc@hrdc.bg
Уебадрес: www.hrdc.bg

Програмата за учене през целия живот е всъщност структура, която е основана върху 4 стълба или подпрограми:

1. Програмата Comenius – насочена е към нуждите на преподаването и обучението в предучилищно и училищното образование до края на гимназиалното образование, а също така и към институции и организации, осигуряващи такова образование.
2. Програмата Erasmus – насочена е към нуждите на преподаването и обучението във висшето образование, включително транснационални стажове и практики на студенти в предприятия, и към институции и организации, осигуряващи или улесняващи такова образование и обучение.

Полезно е да знаете

Програмата Erasmus се състои от много отделни дейности: обмен на студенти и преподаватели; съвместно създаване на учебни планове; международни програми за интензивен обмен; изграждане на тематични мрежи между катедри и факултети в Европа; езикови курсове (виж по-долу).

3. Програмата Leonardo da Vinci - насочена е към нуждите на преподаването и обучението в професионалните училища, включително и по отношение на стажове в предприятия, а също така и към институции и организации, осигуряващи или улесняващи такава образование и обучение.
4. Програмата Grundtvig - насочена е към нуждите на преподаването и обучението в образователната система за следдипломна квалификация и обучение, а също така и към институции и организации, осигуряващи или улесняващи такова образование и обучение.

Грантове и субсидии ще бъдат давани на проекти, които увеличават транснационалната мобилност на хората, представят двустранни и многостранни партньорства или подобряват качеството в образователната система чрез многостранни проекти, насърчаващи иновациите например. Четирите стълба ще се подпомагат чрез обща, допълваща програма, която

ще има за цел следните четири ключови дейности:

- ❖ Политическо сътрудничество и иновации в ученето за цял живот.
- ❖ Рекламата на ученето на езици.
- ❖ Развитие на базирани на информационните и комуникационни технологии услуги, педагогика и практика за ученето за цял живот.
- ❖ Разпространяване и разработване на резултатите от дейностите, подкрепяни по програмата за учене през целия живот и предшестващите я програми, а също така и обмяна на добри практики.

И накрая тези дейности ще бъдат допълнени и от новата програма Jean Monnet, която подкрепя институции и дейности в областта на европейската интеграция.

2. Сътрудничество между Европейския съюз и САЩ и Канада

През октомври 1995 г. бяха постигнати официални споразумения да се създаде програма за сътрудничество между ЕО и САЩ и ЕО и Канада в областта на висшето образование и професионалното обучение. Те са последно подновени през 2006 г. за период от 8 години до 2013.

VIII. КУРСОВЕ ЗА КВАЛИФИКАЦИЯ И ПРЕКВАЛИФИКАЦИЯ

1. Обмен на студенти

Програма Erasmus подпомага обмена на студенти между различни европейски институции за висше образование. За да станете Erasmus студент, е необходимо:

- ❖ да учите в институция за висше образование, което ще ви донесе съответната академична степен;
- ❖ да сте завършили поне първи курс.

Ако отговаряте на горните изисквания, трябва да се обърнете към отдел „Международни дейности“ във вашия университет и да проверите:

- ❖ дали вашият университет участва в програмата или планира да се включи;
- ❖ в случай че университетът вече е част от програма Erasmus, помолете координатора на програмата за повече информация.

За повече информация може да посетите и интернет адрес:

http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/erasmus/erasmus_en.html

2. Изучаване на чужд език в чужбина. Летни училища

В рамките на програмите на ЕС в областта на образованието са предвидени конкретни мерки за насърчаване изучаването на чужди езици, които включват и обмен на ученици и студенти (съответно по програмите Comenius, Erasmus и Leonardo Da Vinci). Обикновено се изисква заплащането на транспортните разходи и/или разходите по престоя. Самото езиково обучение е безплатно.

Летните училища в рамките на ЕС често се финансират от национални фондове или специални програми, които не се координират на европейско ниво. Много от летните училища предвиждат възможност за намаляване на таксите за обучение за граждани на държави от Източна Европа.

3. Международни практики и стажове

Мярката „Мобилност“ в рамките на програма Leonardo Da Vinci дава възможност за работна практика в компании и организации за професионално обучение. По принцип можете да участвате в програма Leonardo Da Vinci, ако обучаващата ви институция участва в програмата. За да получите тази информация, попитайте в отдел „Международни отношения“ във вашата институция.

Ако в момента сте безработни и не сте ангажирани с никоя обучаваща организа-

ция, има възможност да бъдете наети по вече одобрен проект. Свържете се с Националната агенция Leonardo Da Vinci, за да получите информация за настоящи проекти. Към момента Национална агенция по Leonardo Da Vinci е Центърът за развитие на човешките ресурси към МОН.

Център за развитие на човешките ресурси към МОН:

Адрес: ул. „Граф Игнатиев“ 15, ет. 4
София 1000
тел.: (+359 2) 9155 010
факс: (+359 2) 9155 049
Уебадрес: www.hrdc.bg
E-mail: hrdc@hrdc.bg

4. Професионално обучение на учители в чужбина

Програма Comenius подпомага проекти за обучение на учители. Целта на програмата е да се повиши качеството на преподаване, да се разширят европейските му измерения, да се насърчат ученето на езици и мобилността. Условието за участие в подобно обучение е вашето училище да участва в програмата. Това, както и условията за включване могат да бъдат проверени на ec.europa.eu/education/programmes/socrates/comenius/activities/comenius2.en.html

5. Online обучение

През 2002 г. беше създаден порталът www.elearningeuropa.info като инициатива на Европейската комисия за подкрепа на образованието и обучението чрез всички форми на мултимедия и информационни технологии. Порталът съдържа информация за online университети, ресурси за е-обучение, адреси на образователни институции.

Средното образование вече е започнало да въвежда такива инструменти. Създадена е мрежа от над 2600 училища от страни членки на ЕС и други за поддържане и подпомагане на дейностите в класната стая чрез употребата на интернет – проект myEUROPE (<http://myeuropa.eun.org>).

Полезно е да знаете

На адрес <http://www.wbtworld.net/bg/> можете да откриете уеббазиран широко отворен виртуален портал за обучение и развитие. Проектът WBT има за цел да създаде условия за подобряване на качеството на интернет базираните курсове на всички нива.

Главна част от уеббазираното обучение се заема от университетите, които предлагат както академично обучение, така и обучение на възрастни. „Портали за обучение“ са уебсайтове, които предлагат комбинация от курсове, сътрудничество в обучението и сформирани

а общност на обучаемите. Всеки един университет се стреми да привлече към своя портал за обучение колкото е възможно повече потенциални обучаеми и да се превърне в единственото място в интернет, предлагащо обучение. Когато академични институции, предлагащи традиционно обучение, се заемат с откриването на портали за обучение, те се наричат „Виртуални университети“ или „Университети за отворено и дистанционно обучение“.

6. Квалификация на мениджъри на човешки ресурси, консултанти по професионално ориентиране

Чрез програма Leonardo Da Vinci може да обмените опит и добри практики с колежите си от чужбина. За целта трябва да потърсите информация за проектите за обмен в рамките на програмата,

чиято целева група са обучаващи, мениджъри на човешки ресурси, консултанти по професионално ориентиране и езикови специалисти. Продължителността на проектите обикновено е от 1 до 6 седмици.

За повече информация потърсете на следния сайт:

http://ec.europa.eu/education/programmes/lfp/leonardo/index_en.html

Полезно е да знаете

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ има за цел да се подобри качеството на човешкия живот чрез повишаване на заетостта, достъп до качествено образование и учене през целия живот, и социално включване. Тя ще бъде управлявана от Министерството на труда и социалната политика.

IX. ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ

1. Europass

Какво е Europass?

Документът Europass-обучение представлява детайлно, ясно и лесно разбираемо досие на професионалния ви опит, който вие можете да представите на потенциалните си работодатели. Той се състои от пет части:

- ❖ два от тях (Europass Автобиографията (CV) и Europass Езиковия Паспорт) може да попълните сами; и
- ❖ три други документа (Europass Приложението към Сертификати, Europass Приложението към Дипломите и Europass Мобилността), които се издават и попълват от съответните компетентни организации.

1.1. Europass Автобиография (CV)

Всеки, който желае да ползва Europass, може да започне, попълвайки CV. Europass CV замества Европейското CV, въведено през 2002.

Можете да изтеглите празна бланка на Europass CV (виж приложение 1), да прочетете инструкциите за попълване и да видите попълнени автобиографии на следния интернет адрес:

<http://europass.cedefop.europa.eu/europass/preview.action>

1.2. Europass Езиков Паспорт

Езиковият Паспорт по Europass ви дава възможност да представите Вашите езикови умения и компетенции, които са от изключителна важност за учене и работа в Европа.

Езиковият Паспорт по Europass е разра-

ботен от Съвета на Европа като част от Европейското Езиково Портфолио (http://www.coe.int/t/dq4/portfolio/Default.asp?L=E&M=/main_pages/welcome.html).

1.3. Europass Мобилност

Документът за Europass Мобилност представлява описание на всеки организиран период от време (наричан **Europass Mobility Experience**), който даден човек прекарва в друга европейска държава с цел образование или обучение. Там се включва например стаж в компания или период на обучение като част от програмата за обмен.

Документът за Europass Мобилност е предназначен за всеки, който е пребивавал в европейска държава чрез мобилност, без оглед на възраст или ниво на квалификация. Той се попълва от страна на изпращащата и приемащата организация, включени в проекта по мобилност, на съответния език, определен от партньорите и лицето участник. За да получите този документ, е необходимо да се свържете с организацията, която ви изпраща в чужбина, и ги помолете да се свържат със съответния Национален Europass Център (в България такъв център все още не е активен, но предстои да се отвори).

1.4. Europass Приложение към Сертификат

Europass Приложението към Сертификати се издава на лица, които притежават сертификата за професионално образование или обучение; то дава допълнителна информация към съдържанието на официалния сертификат, като го прави по-лесно разбираем, особено за работодатели или институции в чужбина. Информацията в Приложението се осигурява от съответните сертифициращи организации.

Europass Приложението към Сертификат:

- ❖ Не замества оригиналния сертификат.
- ❖ Не е автоматична система, гарантираща признаване на сертификата.

Приложението за сертификати се издава от организацията, издаваща оригиналния сертификат за професионална квалификация.

- ❖ В някои държави са създадени Национални класификатори на Europass Приложенията към Сертификати.

❖ В случай че такъв липсва, се свържете с Националното Консултационно Звено във Вашата страна, за да се съобщи с Приложение към Сертификат (на Вашия роден или друг език).

1.5. Europass Приложение към Дипломата

Europass Приложението към Дипломата се издава на завършилите висше образование заедно с тяхната степен или диплома. Приложението има за цел по лесно разбиране на придобитата квалификация, особено в чужбина. Europass Приложението към Дипломата е съвместна разработка на ЮНЕСКО и Съвета на Европа.

Europass Приложението към Дипломата не е:

- ❖ заместител на оригиналната степен или диплома;
- ❖ автоматична система за гарантирано признаване.

Europass Приложението към Дипломата се получава от Висшето учебно заведение, което издава оригиналната степен или диплома

2. PLOTEUS (Портал за възможностите за обучение в европейското пространство)

Целите на PLOTEUS са да помага на студентите, търсещите работа, работещите, родителите, съветниците по ориентиране и учителите да открият информация за обучението в Европа.

Полезно е да знаете

Порталът е достъпен на адрес: <http://europa.eu.int/plotheus>.

В PLOTEUS можете да откриете цялата необходима информация относно ученето през целия живот в Европа:

- ❖ Възможности за образование и обучение, които са налични в Европейския съюз. Тази секция съдържа множество връзки към интернет сайтове на университети и институции за висше образование, бази данни на училища, курсове за професионално ориентиране и обучение за възрастни.
- ❖ Образователни и обучителни систе-

ми: описание и обяснение за различните образователни системи на европейските страни.

- ❖ Програми за обмен и грантове („Еразъм“, „Леонардо да Винчи“, „Темпус“) осъществявани в европейските страни. Как и с кого да се свържем, как се кандидатства за субсидия и т.н.
- ❖ Всичко, което е нужно да знаете, когато се премествате в друга европейска страна: стандарт на живот, такси за обучение, настаняване, законова основа и друга основна информация за европейските страни.

3. Европейски младежки портал

Европейският младежки портал е ини-

циатива на Европейската комисия. Тя е препоръчана от Бялата книга „Нов стимул за европейската младеж“. Целта е да се предостави бърз и лесен достъп до младежка информация за колкото се може повече млади хора от цяла Европа. Крайната цел на портала е да повиши участието на младите хора в обществения живот и да подкрепи тяхното активно гражданско участие. Целевата група е млади хора между 15 и 25 години, а също така и тези, които работят с тях.

Порталът съдържа полезна информация относно образованието, пътувания, обмен и доброволчески програми.

Порталът е достъпен на адрес:

<http://europa.eu/youth/>.

Приложение 1 – Europass автобиография

Europass автобиография

Лична информация

Фамилия (и), Собствено (и) име (на)

Адрес

Телефон

Факс

E-mail

Националност

Дата на раждане

Пол

Предпочитана длъжност / Сфера на работа

Трудов стаж

Дати

Заемана длъжност или позиция

Основни дейности и отговорности

Име и адрес на работодателя

Вид на дейността или сферата на работа

Образование и обучение

Дати

Наименование на придобитата квалификация

Приложете снимка при необходимост (вж. Инструкциите).

Фамилно Лично, Бащино

ул., №, зр./с., пощ. код, държава

Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите). Мобилен телефон: Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Попълва се при необходимост. (вж. Инструкциите)

Добавете отделен параграф за всяка длъжност, която сте заемали, като започнете с последната (вж. Инструкциите).

Добавете отделен параграф за всяка длъжност, която сте заемали, като започнете с последната (вж. Инструкциите).

Основни предмети/застъпени професионални умения

Име и вид на обучаващата или образователната организация

Ниво по националната класификация

Лични умения и компетенции

Майчин (и) език (езици)

Чужд (и) език (езици)

Самооценяване

Европейско ниво (*)

Език

Език

Социални умения и компетенции

Организационни умения и компетенции

Технически умения и компетенции

Компютърни умения и компетенции

Артистични умения и компетенции

Други умения и компетенции

Свидетелство за управление на МПС

Допълнителна информация

Приложения

Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Посочете майчин език (ако е приложимо, посочете втори майчин език)

Разбиране		Разговор		Писане	
Слушане	Четене	Участие в разговор	Самостоятелно устно изложение		

(*) Единни европейски критерии за познания по езици

Опишете тези компетенции и посочете къде са придобити. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Опишете тези компетенции и посочете къде са придобити. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Опишете тези компетенции и посочете къде са придобити. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Опишете тези компетенции и посочете къде са придобити. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Опишете тези компетенции и посочете къде са придобити. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Опишете тези компетенции и посочете къде са придобити. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

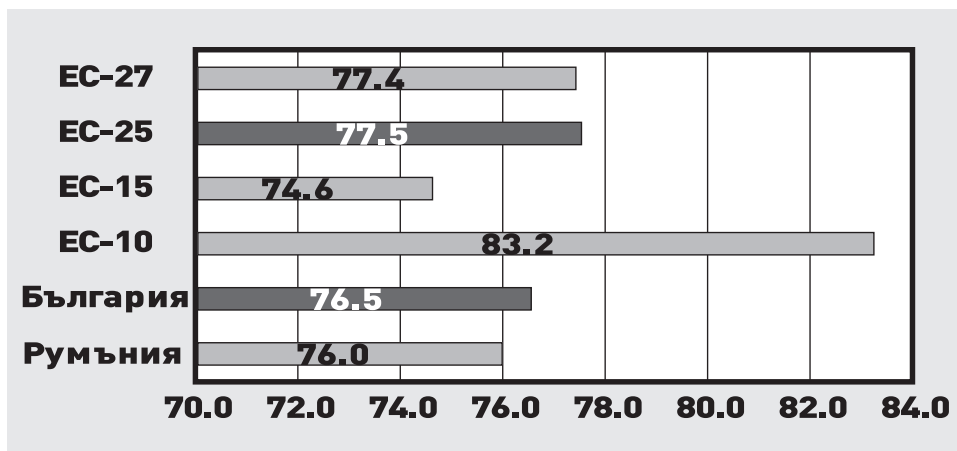
Посочете дали притежавате свидетелство за управление на МПС и за кои категории. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Тук включете всякаква допълнителна информация, която може да е уместна, напр. лица за контакти, препоръки и др. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Опишете всички приложения. Попълва се при необходимост (вж. Инструкциите).

Приложение 2 - България и ЕС – сравнителни статистики

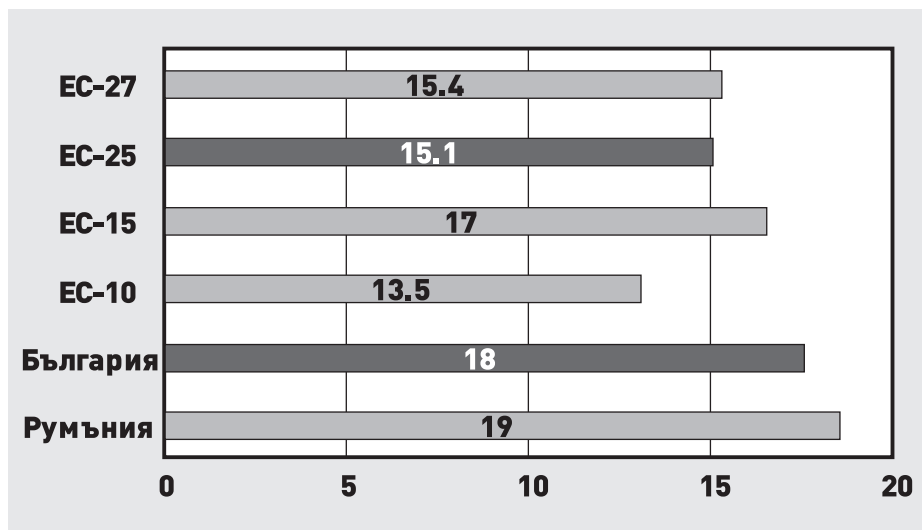
**ПРИДОБИТО СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ КАТО ПРОЦЕНТ
ОТ НАСЕЛЕНИЕТО МЕЖДУ 20 И 24 Г. (2005 Г.)
(В %)**

Източник: Евростат

България се нарежда на 19-о място в ЕС по показателя процент от населението между 20 и 24 г. с придобито средно образование. Първа по този показател през 2005 г. е Словакия с 91.8%, а последна – Португалия с 49%. Въпреки че коефициентът за България е по-висок от средното за ЕС-27 и ЕС-15, средният показател в 10-те нови страни членки е значително по-висок – 83.2%.

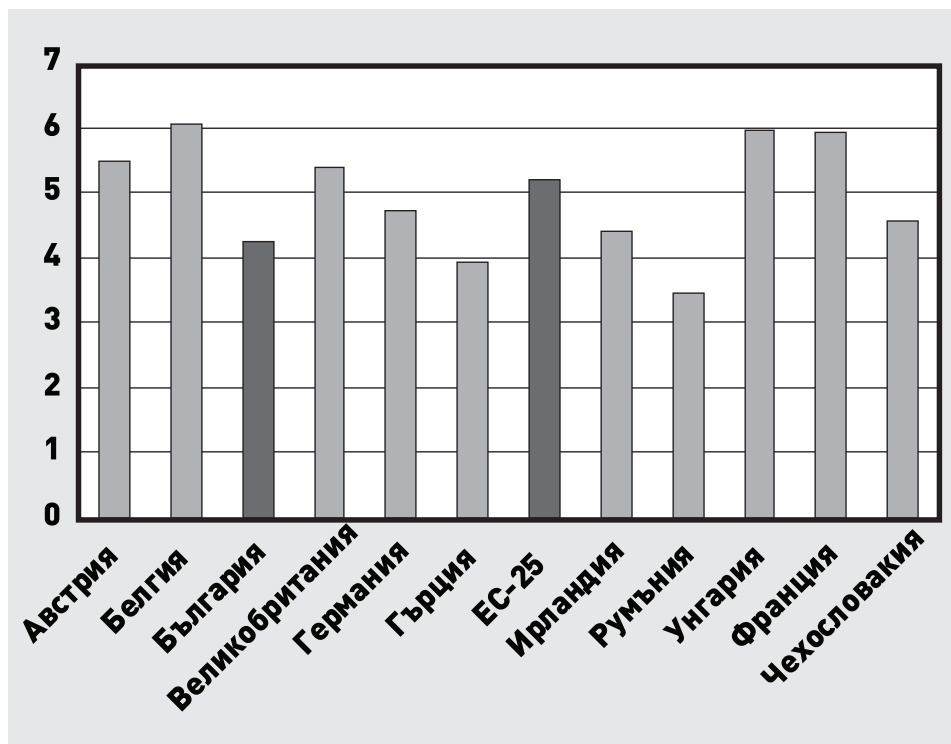
РАННО ИЗЛИЗАНЕ ОТ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2006 Г.)

Източник: Евростат

Показателят ранно излизане от образователната система измерва процента от населението между 18 и 24 г. със завършено най-много гимназиално образование, което не продължава обучението си (2006 г.).

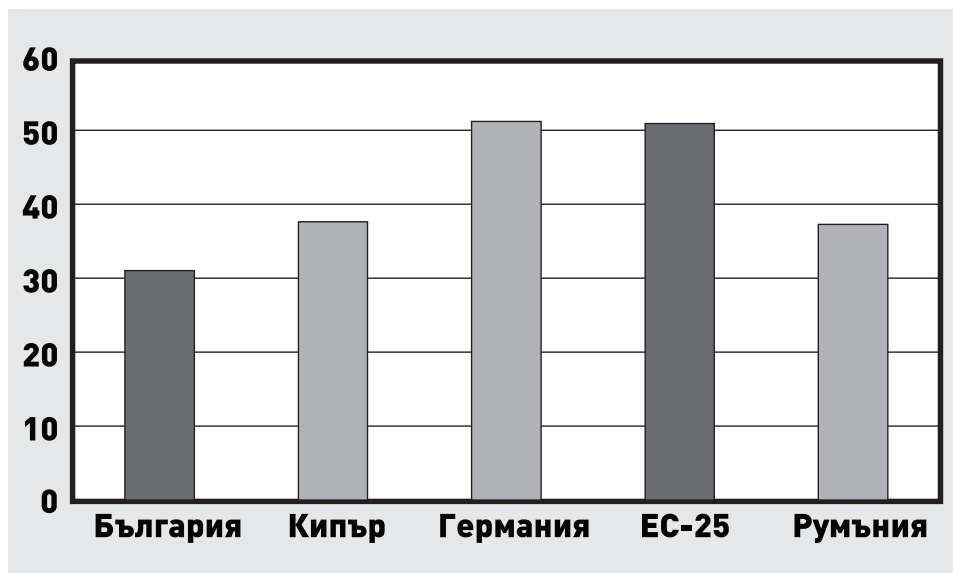
България е на 21-во място по този показател от ЕС, което означава, че 18% от младите до 24 години не продължават образованието си в по-горните нива след напускане на училище. По този показател Словения е на първо място, тъй като едва 5.2% от младите не продължават обучението си. Този процент в България е по-лош от средните нива в ЕС-27, ЕС-25, ЕС-15 и от десетте новоприпъединили се страни членки.

**РАЗХОДИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ КАТО % ОТ БВП, БЪЛГАРИЯ
И ИЗБРАНИ ДЪРЖАВИ ОТ ЕС**

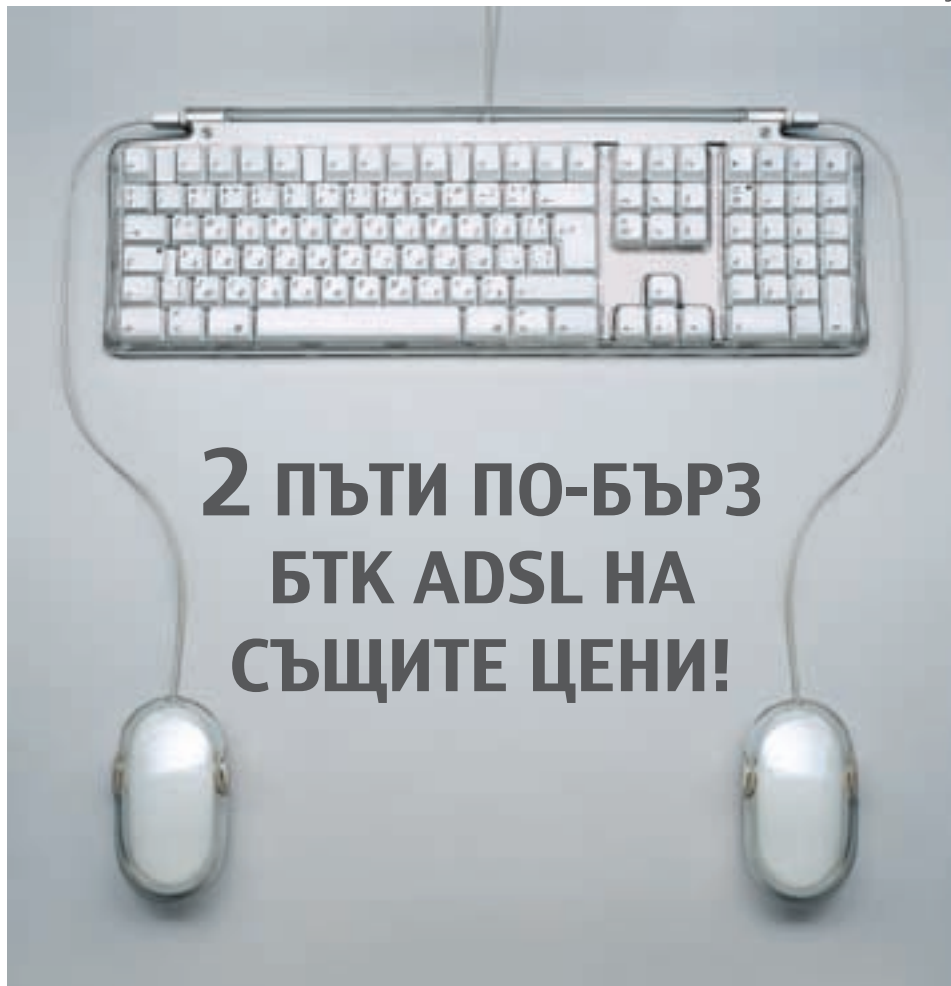
Източник: Евростат

България има по-ниски от средните за ЕС общи разходи за образование като дял от БВП, но те са по-високи, отколкото в съседните ни държави членки – Гърция и Румъния. Средно българският ученик учи около 1,2 чужди езика, наравно с учениците от Италия и Полша, но по-малко от учениците във Финландия (2,2), Кипър (1,9) и Румъния (1,9 езика).

**ПРОЦЕНТ ОТ НАСЕЛЕНИЕТО (НА 20-ГОДИШНА ВЪЗРАСТ),
УЧЕЩО В СТЕПЕН НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ**

По отношение на участие във висшето образование България изостава от средните за ЕС нива, като е на едно от последните места в съюза. За сметка на това 7,4% от българските студенти учат в други европейски държави (при средно 2,2% за ЕС-25).

2 ПЪТИ ПО-БЪРЗО БТК ADSL НА СЪЩИТЕ ЦЕНИ!

БТК ADSL

ЕДНАКВО ВИСОКИ СКОРОСТИ КЪМ БЪЛГАРИЯ И ЦЕЛИЯ СВЯТ

НОВИТЕ ПАКЕТИ БТК ADSL БЕЗКРАЙ

ВИСОКОСКОРОСТЕН ИНТЕРНЕТ - ДО 4 Mbps

ЗА ДОМАШНИ АБОНАТИ

БТК ADSL 1024

30,99 лв. месечно

Скорост на download:

1024Kbps

БТК ADSL 2048

37,99 лв. месечно

Скорост на download:

2048Kbps

ЗА БИЗНЕС АБОНАТИ

БТК ADSL 1024 BIZ

52,80 лв. месечно

Скорост на download:

1024Kbps

БТК ADSL 2048 BIZ

76,80 лв. месечно

Скорост на download:

2048Kbps

БТК ADSL 4096 BIZ

94,80 лв. месечно

Скорост на download:

4096Kbps

Цени с ДДС. Важат за 24 месечен договор.

ВКЛЮЧИ СЕ В **ЦЕНТРОВЕТЕ НА БТК**, НА 0800 100 ИЛИ В ПАРТНЬОРСКАТА МРЕЖА

BTk

ГОВОРИ БЕЗ ГРАНИЦИ

BTk За тебе е

www.btc.bg